

Skriða og skryðja og nogle andre jordskredsverber i færøsk

JÓGVAN Í LON JACOBSEN

Abstract

I artiklen drøftes verbformen *skryðja* 'styrte ned, rulle ned (om bjerg- eller jordskred)'. Ordet er interessant både ortografisk og semantisk. I ordbogen til *Færøsk Anthologi* (Hammershaimb 1891) staves ordet *skryðja*, mens det i *Lexicon Færoense* (Grundtvig & Bloch 1877–1888) staves *skriða*. Den ortografiske usikkerhed skyldes, at langt *y* og *i* er faldet sammen til [i:] i færøsk. Ordet er også interessant, fordi det i 1961-udgaven af *Færøsk-dansk ordbog* (Jacobsen & Matras 1961) fik en ny delbetydning, 'skryde, prale', som sidenhen er trukket tilbage, fordi det var en fejl. Desuden berøres kort det faktum, at den ældste færøske ordbog (Svabos *Dictionarium Færoense*) kun opfører jordskredsbetydningen af *skryðja*, mens yngre ordbøger også har betydningen 'male groft (på en kværn)' (Poulsen & al. 1998; Hansen og Joensen 2010). Det skyldes antagelig en fejl hos Svabo. Foruden formerne *skriða* og *skryðja*, som er artiklens hovedtema, vil tre norrøne verber med samme betydning blive omtalt, *ryðja* 'glide (ned), falde', *skriða* 'skride, glide' (Hansen & Joensen 2010) og *hrynja* 'rynje, falle, styrte, ramle ned' (<https://old-norwegian-dictionary.vercel.app/word/hrynja>). Det sidste af disse, *hrynja*, eksisterer ikke i moderne færøsk¹, men er belagt i nabosprogene. I artiklen anføres argumenter for, at ordet *skryðja* bør staves *skriða*.

Alternationen *skr-* og *kr-/r-* i ordene *skryðja* og *ryðja* kan forklares som s-mobile, som betyder, at en rod med *r-* i forlyd kan producere en ekspressiv form med *skr-*.

¹ I færøsk ville formen have været **rynja*.

1 Introduktion

Interessen for retskrivningen af *skryðja/skriða* stammer fra min tid som ordbogsredaktør på *Føroysk orðabók* (Poulsen & al. 1998, se også ordbogsportalen *sprotin.fo*). Den oprindelige idé med artiklen var kun at argumentere for, at verbet *skryðja* 'styrte ned, rulle ned' burde staves *skriða*, især fordi det tilsvarende substantiv for *fjeldskred*, *jordskred* er *skriða* (Hansen & Joensen 2010, se også *Dansk-færøsk ordbog* på *sprotin.fo*). Men i arbejdsprocessen blev jeg opmærksom på, at dels havde *skryðja* fået en ny delbetydning 'skryde, prale' i *Føroysk-donsk orðabók* (Jacobsen & Matras 1961), som sidenhen er taget ud igen, dels at Svabo manglede male-groft-betydningen af *skryðja*, som højst sandsynligt beror på en fejl. Disse to emner berøres kort. Artiklen drøfter dels retskrivningen af verbet *skryðja*, dels hvorfor den forkerte delbetydning af *skryðja* 'skryde, prale' i det hele taget kunne ske. Desuden omtales tre jordskredsverber, *ryðja* 'glide (ned), falde', *skriða* 'skride, glide' og *brynja* 'rynje, fælde, styrte, ramle ned'. Den forkerte delbetydning 'skryde, prale' skyldes angiveligt sammenblanding af to ord, *skryðja* [skri:ja] 'styrte ned, rulle ned' og *skryða* [skrui:ja] 'pryde, smykke'.

1.1 *Skryðja* eller *skriða*?

Skriftformen *skryðja* forekommer første gang i ordbogen til *Færøsk Anthologi* bd. II² (Hammershaimb 1891). Før den tid blev ordet skrevet *skriða*, f. eks. i Grundtvig og Blochs *Lexicon Færoense*³, som indeholder Svabos og Mohrs ord-samlinger, som sidenhen blev udgivet med titlen *Dictionarium Færoense* (Matras 1966). *Lexicon Færoense* indeholder også ordstof fra gamle færøske kvad.

Ordet *skryðja* findes hverken i norrønt eller i andre nordiske sprog, hvilket gør det svært at opspore dets aner. Der er ganske vist eksempler på gamle færøske ord uden kognater i nabosprogene og i norrønt, f.eks. *skotbrá* 'kort tid' (Jacobsen 2024) og *tamarhald* 'kontrol' (Jacobsen 2023). Årsagen til ændringen i retskrivningen fra *skriða* til *skryðja* kan være itakismen. Ordene *skriða* og *skryðja* har samme udtale, nemlig [skri:ja], idet *i* og *y* er faldet sammen til [i:], og *ð* er faldet bort i udtalen og erstattet af *j* i hiatus; *skryðja* har *j* i forvejen og får derfor ikke et ekstra *j* i hiatus. Homofoni kan medføre ortografisk usikkerhed og kan være en kilde til fejlskrivning som i dette

² Redigeret af Jakob Jakobsen (1864–1918).

³ Svend Grundtvig (1824–1883) og Jørgen Bloch (1839–1910) uudgiven ordbog *Lexicon Færoense* (1877–1888). Ordbogen opbevares på det Kongelige Bibliotek i København.

tilfælde med *skriða* og *skryðja*. Formerne *skriða* og *skryðja* er eksempler på manglende overensstemmelse mellem skrift og udtale i færøsk på grund af den historiserende retskrivning⁴.

2 Ordbøgerne

2.1 Jens Chr. Svabo: Dictionarium Færoense (1770'erne)

Vi vil nu gennemgå nogle ordbøger for at se, hvordan de staver og definerer ordet [skri:ja]. Den ældste færøske ordbog, *Dictionarium Færoense*, er skrevet af Jens Chr. Svabo (1746–1824) og Nicolai Mohr (1742–1790) (Matras 1966). De ældste manuskripter af denne ordbog stammer fra 1770'erne. Her opføres ordet, som Svabo staver *skriä*⁵, med følgende mikrostruktur:

skriä v.n., skruddi, skrudt [sic!]: s. niur, skride ned fra hældende Stæder, de decliviori loco deferri.

(Matras 1966: 754).

På Svabos tid fandtes der ingen færøsk *standardretskrivning*, så derfor skrev Svabo på dialekt. På det tidspunkt havde itakismen fundet sted, og udtalen af ordet har derfor været [skri:ja] lige som i dag (om sammenfaldet af *i/y* se Petersen & Voeltzel 2025: 83, 85 og Matras 1981: 83). Svabo kan ikke hjælpe os med at afgøre, om retskrivningen bør være *skriða* eller *skryðja*, fordi han brugte en udtalenær retskrivning. Til gengæld får vi udtalen og betydningen af ordet samt et brugseksempel med dansk og latinsk oversættelse. Hos Svabo er der kun én betydning af *skriä*, nemlig jordskreds betydningen 'skride ned fra hældende Stæder, de decliviori loco deferri'. Svabo skriver ikke *j* i hiatus; f.eks. skriver hann *biä*, *tiä*, *siä* (i normalortografi: *biðja* [bi:ja], *tiga* [ti:ja], *sigja* [si:ja]). Svabo har ikke 'male-groft'-betydningen i *Dictionarium*, hvilket angiveligt skyldes en forglemmelse.

2.2 Svend Grundtvig og Jørgen Bloch: Lexicon Færoense (1877–1888)

I *Lexicon Færoense* er formen *skryðja* ikke med som lemma; derimod staver Grundtvig og Bloch dette ord *skriða*. De har to brugseksempler. Det første

⁴ Om retskrivningen, se Lindqvist (2018), Vrieland (2023) og Matras (1951).

⁵ *a* med trema bruger Svabo, når han vil vise, at *a* er et fonem og ikke en del af en diftong.

er ordforbindelsen *skriða niður*, som de oversætter til 'skride ned fra hældende steder, de decliviori loco deferri'. Dette er taget direkte fra Svabo (se ovenfor). Det andet eksempel i *Lexicon Færoense* er med samme betydning: *oman skruddu dalir og fjøll* med kildehenvisning til Hammershaimbs opskrift af *Jallgríms kvæði*, vers 70⁶). Dette eksempel gentages i *Færøsk Anthologi* et par år senere (se nedenfor). 'Male-groft'-betydningen findes altså ikke i *Lexicon Færoense*. Årsagen kan være, at *Lexicon Færoense* er baseret på Svabos ordbog, som ikke havde denne betydning med. *Lexicon Færoense* oplyser, at verbet *skriða* får vokalskifte og bøjes *skruddi-skrudt* [sic!]. Det er præcis det samme, som Svabo sagde hundrede år tidligere (endda med samme stavfejl *skrudt* for *skrutt*). Men så tilføjer Grundtvig og Bloch i en parentes, at den rigtige bøjning af *skriða* er *skríddi-skrítt*. Men her tager Grundtvig og Bloch fejl, fordi de blander to ord sammen. Det er vistnok verbet *skryðja* 'pryde, smykke' med bøjningen *skryðdi-skrýtt*, som har viklet sig ind i *skriða*-bøjningen og som skaber forvirringen. Årsagen er formentlig, at *i* og *y* er faldet sammen i udtalen til [ui]. *Lexicon Færoense* har ikke *skriða* (kun *skríða*) i betydningen 'skride ned fra hældende steder'. Denne betydning af *skriða* finder vi eksempler på både i *Færøysk orðabók* (1998) og i *Færøysk-dansk orðabók* (2010) (se sprotn. fo) under betydning 2 i begge ordbøger. Som vi kan se, hersker der stor usikkerhed om det ord, som vi i dag skriver *skryðja*, idet flere forskellige ord med lignende struktur og udtale sandsynligvis har viklet sig ind i hinanden.

2.3 V. U. Hammershaimb: Færøsk Anthologi (1891)

Den næste ordbog i rækken er en færøsk-dansk ordbog, som udgør bind 2 i *Færøsk Anthologi* (Hammershaimb 1891). Ordbogen blev redigeret af Jakob Jacobsen, og her optræder formen *skryðja* for første gang. Denne form har erstattet *skriða*, som ikke er med i anthologiordbogen og heller ikke er opført i de efterfølgende ordbøger. Her må vi huske på, at både *Lexicon Færoense* og *Færøsk Anthologi* er blevet til, efter at færøsk fik sin endelige retskrivning i 1847. *Skryðja* har følgende definition i *Færøsk Anthologi*:

skryðja [skríja] (skruddi), udso., *male groft* (*knuse korn* el. *malt*), kvørnin skryður; áin skruddi, *isen på áen brødes og førtes nedad af strømmen*; - *oman skruddu dalir og fjøll, *ned styrtede fjælde og dale* FK 45, 70⁷.

(Hammershaimb 1891: 303).

⁶ Kildehenvisningen er forkortet til Hmb. Jallgr. kv, 70 i ordbogen. Kildehenvisningen står under FK i litteraturlisten sidst i artiklen.

⁷ FK = Hammershaimbs *Færøske kvæder*, side 45, vers 70.

Stjernen indikerer, at ordet er forældet (se fodnote på s. 1 i *Færøsk Anthologi*). Som noget nyt opføres nu en ny betydning af *skryðja*. Foruden jordskreds-betydningen anfører *Færøsk Anthologi* en 'male-groft'-betydning, som endda står som den første og derfor må betragtes som hovedbetydning. Lydskriften af *skryðja* [skrija] i *Færøsk Anthologi* viser, at udtalen er den samme som i *skriða*⁸.

2.4 M. A. Jacobsen & Chr. Matras: Føroysk-donsk orðabók (1927–1928 og 1961)

Føroysk-donsk orðabók (Jacobsen & Matras 1927–1928) gengiver artiklen *skryðja* fra *Færøsk Anthologi* ordret, dog med mere præcise bøjningsoplysninger, hvor det oplyses, at *skryðja* bøjes *skryður-skruddi-skruddur*. I 1961-udgaven af samme ordbog (Jacobsen & Matras 1961) er artiklen *skryðja* meget forøget. Men det, som især er interessant er, at nu er en ny betydning kommet med i artiklen, nemlig 'skryde, prale':

skryðja [skrija] skryður skruddi

1) (*om kværn*) male grovt (sic!) (*knuse korn el. malt*), kvørnin skryður, kornið er skrutt

2) (*om bjerg- el. jordskred*) i udtr som har skruddi der fandt et jordskred sted, (*om jordmasser*) skride, glide, styrtet ned fra bjergene, s. niður, s. oman; har er nógv grót omanskrutt (*styrtet ned fra bjergene*); (*om opsvulmede elve*) rive og føre med sig, áir komu fløðandi oman eftir brekkum og skruddu við sær grót og moldbókkar oman úr erva; áin skruddi isen på elven brødes og fòrtes ned ad strømmen

3) *skryde, prale*

(Jacobsen & Matras 1961: 379–380).

Skryðja har nu fået en tredje betydning 'skryde, prale' dog uden brugs-eksempler. Denne betydning er borttaget i senere ordbøger, fordi det var en fejl.

2.5 Hansen & Joensen: Føroysk-donsk orðabók (2010)

Skryðja har følgende mikrostruktur i *Føroysk-donsk orðabók* (Hansen & Joensen 2010)⁹.

⁸ Denne ændring sker under Jakob Jakobsens kyndige redigering af ordbogen. På dette tidspunkt var Jacobsen student i København og blev senere i livet en højagtet sprogforsker med særlig god indsigt i sproghistorie, etymologi, stednavneforskning og fonetik, som var en ny disciplin på det tidspunkt (se mere hos Jacobsen 2018: 7–28).

⁹ Ordbogen findes på netadressen sprotin.fo

skryðja skryður skruddi *vb*

1 (om kværn) male groft, *kvørnin skryður*; *kornið er skrutt* kornet er groft malet

2 (om bjerg- el. jordskred) rulle nedad, *skryðja niður*, *oman o.lign.*; *eyrur og grót skruddi niður* grus og sten skred el. styrtede ned¹⁰.

Forskellen mellem udgaverne af *Føroysk-donsk orðabók* fra 1961 og 2010 er, at betydning 3 *skryde*, *prale* er taget ud af 2010-udgaven.

3 Ryðja og brynja

Her vil jeg kort berøre to jordskredsverber, *ryðja* og det norrøne *brynja* 'falde'¹¹. I moderne færøsk bruges *ryðja* mest i betydning 3 'glide (ned), falde, drysse', dvs. i samme betydning som jordskreds betydningen af *skryðja*. Det polyseme verbum *ryðja* har følgende mikrostruktur i *Føroysk-donsk orðabók*¹²:

ryðja ryður ruddi *vb*

1 rydde, *ryðja jørð* (el. *jarðir*) rydde den dyrkede mark ('bøur') for småsten

2 male, *ryðja malt* skrå, grutte malt

3 glide (ned), falde, drysse, *grót ruddi oman úr fjøllunum*

4 (om æg) falde ud, *eggin ryður*

(Hansen & Joensen 2010: 648).

Her har betydning 1 'rydde' og betydning 3 'glide (ned), falde, drysse' vores interesse. Betydning 1 er den gamle, oprindelige betydning af *ryðja* 'ryddiggjøre, tømme'¹³ og betydning 3 er jordskreds betydningen. Et andet verbum, som er interessant i denne sammenhæng, er det norrøne *brynja*, som findes i islandsk og nynorsk (nynorsk i formerne *rynje* og *rynja*) (Magnússon 1989: 382; <https://ordbokene.no/nno/bm,nn/rynje>) og må derfor regnes for at være et gammelt ord i de nordiske sprog. I Islex-ordbogen er *brynja* forsynet med disse danske ækvivalenter: 'styrte sammen, styrte ned, falde sammen, falde ned' (<https://islex.arnastofnun.is/dk/ord/21182>). Her ser vi, at betydningen

¹⁰ Flere brugseksempler er udeladt her.

¹¹ Se Johan Fritzners *Ordbog over det gamle norske Sprog* på adressen <https://old-norwegian-dictionary.vercel.app/word/hrynja> (hjemmesiden besøgt 13. 10. 2025). Se også Jacobsen (2025).

¹² Flere af brugseksemplerne er udeladt her.

¹³ Se Johan Fritzners *Ordbog over det gamle norske Sprog* på adressen <https://old-norwegian-dictionary.vercel.app/word/rydja>

af *brynja* ligner meget betydning 3 af *ryðja*, som i denne betydning må anses for at være synonymt med *brynja* og derfor også synonymt med *skryðja*.

Jordskreds betydningen (betydning 3) af *ryðja* findes hverken i islandsk eller i norrønt, og det kunne tyde på, at denne betydning er en sekundær udvikling i færøsk (jævnfør ordet *ryðja* i Islex-ordbogen <https://islex.arnastofnun.is/dk/ord/33892>) og i den norrøne ordbog på nettet (<https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o65726>). Hvordan kan det være, at *ryðja* har fået jordskreds betydning, da denne betydning hverken findes i islandsk eller norrønt? En mulig forklaring kunne være, at der er sket en sammenblanding af *brynja* og *ryðja*. Denne mulighed drøftes yderligere i afsnit 4 Diskussion.

4 Diskussion

Der er flere argumenter for, at verbet *skryðja* bør staves *skriða*. For det første kan nævnes, at det tilsvarende substantiv staves *skriða* 'fjeldskred, jordskred'. Det virker ulogisk, at to ord, som semantisk hører sammen og har samme oprindelse og udtale, skal staves forskelligt. Usikkerheden om stavemåden kan skyldes, at *i* og *y* er faldet sammen til [i:] i udtalen. Årsagen er i så fald forkert etymologisering. For det andet findes formen *skryðja* hverken i islandsk eller norrønt, hvilket svækker sandsynligheden for, at ordet findes i færøsk. For det tredje opfører *Lexicon Færoense* kun formen *skriða*.

På grund af den historiserende færøske retskrivning kan der være stor forskel på retskrivning og udtale¹⁴. Itakismen og bortfald af *ð* og *g* intervokalisk og postvokalist kan forårsage usikkerhed i retskrivningen. Udtalen [skri:ja] kan således dække over mange teoretiske retskrivningsmuligheder: *skryða*, *skryðja*, *skryja*, *skrya*, *skriða*, *skriðja*, *skrija*, *skria*, *skriga*, *skryga*¹⁵. Årsagen til ændringen af *skriða* til *skryðja* i *Færøsk Anthologi* kender vi ikke; *skryðja* kan være genereret ud fra mønstret *bryðja* – *bruddi*, *styðja* – *studdi*, jf. at ordbogseksemplet i *Færøsk Anthologi* er præteritumsformen *skruddu*. Derfor kan det ikke udelukkes, at Jakobsen har brugt mønstret *bryðja* – *bruddi* som forbillede til formen *skryðja*.

Hvordan kan det være, at *ryðja* har fået jordskreds betydning, da denne betydning hverken findes i islandsk eller norrønt? En mulig forklaring kunne være, at der er sket en sammenblanding af *brynja* og *ryðja*, hvor *ryðja*

¹⁴ Thráinsson & al. 2012: 17.

¹⁵ Ibid.: 20.

har "overtaget" betydningen af *brynja*. Her må vi gå ud fra, at *brynja* har eksisteret i færøsk på et ældre tidspunkt, selv om det ikke er dokumenteret i færøske kilder. Sammenblandingen kan være opstået som resultat af ordenes formelle lighed. Infinitiverne *ryðja* [ri:ja] og *brynja* [rɪnja] har en vis lighed i udtalen, og efter at *b* var faldet bort foran *r*¹⁶ (*brynja* > *rynja*) blev ligheden endnu større. Desuden er der en vis lighed i præteritum, idet *ryðja* har *ruddi* og *rynja* har *rundi*.

Man kan også forestille sig en anden forklaring til, at *ryðja* fik en sekundær jordskredbetydning. Når et jordskred indtræffer, bliver det berørte terræn tilsmudset af smuldrede sten, grus, ler, sand, muld osv., og derfor må der ryddes op bagefter, hvis jordskredet er faldet ned i indmarken eller i et boligområde el.lign. Betydningen af *ryðja* kan da have flyttet sig fra den efterfølgende oprydning til selve jordskredet (som var årsag til rodet og oprydningen). En sådan tolkning, som bygger på en betydningsændring, kan forsvares rent teoretisk, selvom den måske ikke er helt overbevisende.

Et påfaldende særkende for ordparret *ryðja* og *skryðja* er, at det er en del af et mønster af synonympar, hvor det ene synonym har *r*- og det andet har *skr*- i initial position. Det gælder ikke kun færøsk, men også andre nordiske og germanske sprog. Fælles for disse synonympar er, at de indikerer en eller anden form for højlydt støj, larm eller bulder (*skr*-ordene "larmer" måske mere og er mere "eksplosive" end *r*-ordene). Blandt disse ordpar finder vi i færøsk f.eks. *ról-skról* 'højroestet tale'-'skrig', *róla-skróla* 'være højroestet'-'råbe op'; norsk: *råle-skråle*; dansk: *ramle-skrample*, *rumle-skrumle*, svensk: *ryta-skryta*. Kan det tænkes, at synonymparret *ryðja-skryðja* kan indgå i denne systematik af synonympar? I så fald kan *ryðja* have genereret en sekundær form *skryðja* med samme bøjningsmønster *skryður-skruddi*. Man kan foreslå en analogi som:

skróla : *róla* /skri:ja/ : X X => /ri:ja/.

Alternationen *skr*- og *kr*-/*r*- er et velkendt fænomen i historisk lingvistik. Ord, som har *skr*- initialt, er ofte mere ekspressive og onomatopoetiske end ord med *kr*- og *r*-, som har en mere neutral mening (jf. f.eks. eng. *scream*, *scramble* i forhold til *ride*, *run*). Her ser vi et mønster, hvor lydsymbolske ord har en tendens til at akkumulere ekstra konsonanter og en mere fonologisk kompleks struktur end "kerneordene". Denne ændring kan forklares som *s*-mobile, som betyder, at en rod **ker*- kan producere **sker*- (med *s*-mobile) som ekspressiv form, og **ker*- som neutral form. En teori om oprindelsen til *s*-mobile er, at *s* oprindeligt var et suffiks i slutningen af det foregående

¹⁶ Bortfald af *b* foran *r* er dokumenteret i de ældste færøske kilder (Hamre 1944: 50).

ord, som har hæftet sig på det efterfølgende ord (https://en.wikipedia.org/wiki/Indo-European_s-mobile). De ekspressive former overlever ofte og bruges især hvor lydssymbolisk formation er produktiv (Marchand 1969: 327, Watkins 2011, Miller 2014). Miller siger, at oprindelsen til *s*-mobile ligger i 'phrasal syntax'.

Det var en fejl, da Jacobsen og Matras gav *skryðja* betydningen 'skryde, prale' (Jacobsen & Matras 1961). Derfor er den betydning taget ud igen og findes ikke længere i færøske ordbøger. Fejlen skyldes formodentlig, at verberne *skryðja* og *skryðda* var sammenblandet, fordi ordene ligner hinanden ortografisk *skryðja* [skri:ja] og *skryðda* [skrui:ja], mens udtalen er ret så forskellig med henholdsvis monoftong og diftong. I *Færøsk-dansk ordbog* (Hansen & Joensen 2010) oversættes *skryðda* til 'pride, smykke'. Sammenblandingen kan også skyldes, at præsensformen *skryður* (af infinitiven *skryðja* 'styrte ned, rulle ned') er blevet misopfattet som præsens af *skryðda* 'pride, smykke'.

Interessant er det i øvrigt, at Svabo intet siger om, at *skriü* også kan betyde 'male groft korn på en kværn', da denne betydning er vel dokumenteret i yngre ordbøger. Fraværet af denne betydning skyldes formentlig en forglemmelse, fordi den er dokumenteret hos personer, der er født kun ca. 100 år senere, dvs. i anden halvdel af 1800-tallet. Derfor må vi formode, at 'male-groft'-betydningen har eksisteret i færøsk i slutningen af 1700-tallet, når vi tænker på, at Færøerne i 1700- og 1800-tallet var et meget statisk landbrugssamfund. Et eksempel på 'male-groft'-betydningen finder vi hos en færøsk kulturhistorisk forfatter, Jóhanna Maria Skylv Hansen (1877–1974). I en af hendes bøger *Gamlar gøtur IV* (Skylv Hansen 1973: 40) kan vi læse: "Tygum søgdu í áðni, tá tygum skruddu bankabygg, at tað var til at gera út á mjólkgreyt" (dansk oversættelse: 'De sagde for lidt siden, da De malede groft bankbyg, at det var for at jævne vælling') (<https://savn.setur.fo/Pages/wordCards.aspx>).

5 Konklusion

Formålet med artiklen er for det første at argumentere for, at verbet *skryðja* bør staves *skriða* ligesom det tilsvarende substantiv. Lexicon Færoense opfører kun verbformen *skriða*. En mulighed er, at Jakobsen kan have genereret *skryðja* ud fra mønstret *bryðja-bruddi*, *styðja-studdi*, altså baseret på et eksisterende mønster i sproget. I så fald er der tale om analogi.

Grunden til at *ryðja*, hvis grundbetydning er 'rydde', fik jordskreds-betyd-

ning 'falde ned, rulle ned', kan være sammenblanding med *brynja* 'styrte ned, falde ned'. Ordene har en vis formel lighed (infinitiverne *ryðja-rynja* og præteritumsformerne *ruddi-rundi*). Muligvis er det kimen til sammenblandingen.

En anden forklaring på jordskredsbetydningen af *ryðja*, hvis primære betydning er 'rydde', kan være, at rydebetydningen har forskudt sig fra oprydningen efter jordskredet til selve jordskredet (som var årsag til rodet og oprydningen).

Synonymparret *ryðja/skryðja* kan forklares med *s*-mobile, dvs. at ord, som har *skr*- initialt, ofte er mere ekspressive og onomatopoetiske end ord med *kr*- og *r*-, som har en mere neutral betydning.

Det var en fejl, da *skryðja* fik betydningen 'skryde, prale' i *Færøsk-dansk ordbog* (1961), og derfor blev denne betydning senere trukket tilbage. Årsagen til fejlen var sandsynligvis, at to verber, *skryðja* og *skryða* var blev blandet sammen.

Årsagen til at Svabo ikke opfører 'male-groft'-betydningen af *skryðja* i *Dictionarium Feroense* er angiveligt en forglemmelse, fordi vi må gå ud fra, at denne betydning af *skryðja* har været brugt på Svabos tid.

Tak

En varm tak til de to fagfælledeleger for relevante kommentarer samt til min kollega, Bjarni Steintún, for interessante synspunkter.

Bibliografi

- FK, 1851: Færøiske kvæder samlede og besørgede ved V. U. Hammershaimb, udgivne af det nordiske Litteratur-Samfund. København: Trykt i Brødrene Berlings Bogtrykkeri [offset-prent Emil Thomsen, Tórshavn 1969].
- Grundtvig, Svend og Jørgen Bloch, 1877–1888: Svend Grundtvigs færøske ordbog. Bekostet af Den Grevelige Hielmstjerne-Rosencroniske Stiftelse. Lexicon Færoense indeholdende Jens Kristjan Svabos og Nicolai Mohrs ordbogsarbejder i fuldstændigt sammendrag med tilføjelse af citater og nye artikler samt lister over færøske person- og stedsnavne. Udarbejdet efter Svend Grundtvigs plan og under hans ledelse og medvirkning af Jørgen Bloch. København.
- Hammershaimb, V. U., 1891: Færøsk Anthologi II. Ordsamling og register udar-

- bejdede af Jakob Jakobsen. København: S. L. Møllers bogtrykkeri (Møller & Thomsen).
- Hamre, Håkon, 1944: Færøymålet i tiden 1584 – 1750. Oslo: I kommisjon hos Jacob Dybwad.
- Hansen, Zakaris Svabo og Hans Joensen, 2010: Føroysk-dansk orðabók. Færøsk-dansk ordbog. Tórshavn: Orðabókagrunnurin. <https://sprotin.fo>
- Jacobsen, Jógvan í Lon, 2018: Jakob Jakobsen (1864–1918). I: Jakob Jakobsen. Greinir og ritgerðir. Med ny indledning af Jógvan í Lon Jacobsen. Tórshavn: H. N. Jacobsens bókahandil [opr. udgave 1957].
- Jacobsen, Jógvan í Lon, 2023: Um at hava tomur/tømur á tamarhaldinum. Fróðskaparrit 69. bók, s. 5–16.
- Jacobsen, Jógvan í Lon, 2024: Skotbrá ella skábrá ella ... hvussu skal orðið stavast? Fróði 1/2024: 34–39.
- Jacobsen, Jógvan í Lon, 2025: Um ruðul og ruðuleika. Fróðskaparrit 71. bók, s. 83–92.
- Jacobsen, M. A. og Chr. Matras, 1927–1928: Færøsk-dansk ordbog, Føroysk-dansk orðabók. Tórshavn: Felagið Varðin, København: J. H. Schultz forlag A/S.
- Jacobsen, M. A. og Chr. Matras, 1961: Føroysk-dansk orðabók. Færøsk-dansk ordbog. 2. útgáva, nógv broytt og økt. Latið úr hondum hevur Chr. Matras. Tórshavn: Føroya Fróðskaparfelag.
- Lindqvist, Christer, 2018: Untersuchungen zu den Gründungsdokumenten der färöischen Rechtschreibung: Ein Beitrag zur nordischen Schriftgeschichte. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Magnússon, Blöndal Ásgeir, 1989: Íslensk orðsifjabók. Reykjavík: Orðabók Háskólans. <https://malid.is>
- Marchand, Hans, 1969: The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation. Verlag C. H. Beck.
- Matras, Chr., 1951: Det færøske skriftsprog af 1846. Scripta Islandica. Ísländska sällskapetets ársbok 2/1951, s. 5–23.
- Matras, Chr., 1966: Dictionarium Færoense. Færøsk-dansk-latinsk ordbog. Af J. C. Svabo. Udgivet efter håndskrifterne af Chr. Matras. I. Ordbogen. København: Munksgaard.
- Matras, Chr. 1981 [2. oplag]: Færøsk sprog. Kulturhistorisk Leksikon for Nordisk Middelalder 79–84, bd. 5. Rosenkilde og Bagger
- Miller, D. Gary, 2014: English Lexicogenesis. Oxford University Press. Oxford.
- Poulsen, Jóhan Hendrik Winther & al., 1998: Føroysk orðabók. Tórshavn: Orðabókagrunnurin. <https://sprotin.fo>
- Petersen, Hjalmar P. og Laurence Voeltzel, 2025: Faroese Phonetics and Phonology. I: Phonology and Phonetics vol. 34. Ed. by A. Lahiri. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Skylv Hansen, Jóhanna Maria, 1973: Gamla gøtur IV. Tórshavn: Helge Justinussen Bókahandil.
- Thráinsson, Höskuldur & al., 2012: Faroese. An Overview and Reference Grammar.

- Tórshavn og Reykjavík: Fróðskapur, Faroe University Press og Linguistic Institute, University of Iceland.
- Vrieland, Sean D., 2023: Føroysk rættsskriving er frá 1847 – ikki 1846. *Frøði* 1/2023: 10–13.
- Watkins, Calvert, 2011: *The American Heritage Dictionary of Indo-European Roots*. Collins Reference.

Digitale tekstir

- Bokmálsorðboka og Nynorskordboka <https://ordbokene.no> (senest besøgt 27. februar 2025)
- Føroysk orðabók <https://sprotin.fo> (senest besøgt 26. februar 2025)
- Føroysk-donsk orðabók <https://sprotin.fo> (senest besøgt 17. januar 2025)
- Føroysk-Ensk orðabók <https://sprotin.fo> (senest besøgt 17. januar 2025)
- Føroysk-Týsk orðabók <https://sprotin.fo> (senest besøgt 17. januar 2025)
- Íslensk orðsifjabók <https://malid.is> (senest besøgt 17. februar 2025)
- Islex <https://islex.arnastofnun.is> (senest besøgt 4. januar 2025)
- Ordbog over det danske Sprog <https://ordnet.dk/ods> (senest besøgt 25. januar 2025)
- Ordbog over Det gamle norske Sprog Old Norwegian Dictionary – Johan Fritzner (senest besøgt 19. september 2025)
- Ordkartotek <https://sedlasavn.setur.fo/WordCards/PublicIndex> (senest besøgt 26. februar 2025)
- Málið <https://malið.is> (senest besøgt 4. januar 2025)
- Norrøn ordbog <https://onp.ku.dk/onp/onp.php> (senest besøgt 21. juni 2024)
- Svenska Akademien ordbok <https://svenska.se/saob/?sok=skryta&pz=2> (senest besøgt 28. februar 2025).

Summary

This article discusses the Faroese verb *skryðja* ‘to move or roll down (as in a mountain or landslide)’, a word of interest both orthographically and semantically. In *Færøsk Anthologi* (Hammershaimb 1891), the form is spelled *skryðja*, whereas in *Lexicon Færoense* (Grundtvig & Bloch 1877–1888) it appears as *skriða*. The orthographic variation reflects the merger of long *y* and *i* into [i:] in Faroese.

The word is also noteworthy because the 1961 edition of the *Faroese-Danish Dictionary* (Jacobsen & Matras 1961) introduced a new secondary meaning, ‘to boast, brag’, which was later withdrawn after being identified as an error.

The article further notes that the earliest Faroese dictionary (Svabo’s *Dictionarium Færoense*) records only the landslide-related sense of *skryðja*, whereas later dictionaries also include the meaning ‘to grind coarsely (on a mill)’ (Poulsen et al. 1998; Hansen & Joensen 2010); this is likely due to a mistake in Svabo’s entry.

In addition to the forms *skriða* and *skryðja*, which form the main focus of the discussion, three Old Norse verbs with related meanings are examined: *ryðja* ‘to slide (down), fall’, *skriða* ‘to stride, glide’ (Hansen & Joensen 2010), and *brynja* ‘to collapse, fall, tumble down’ (<https://old-norwegian-dictionary.vercel.app/word/hrynja>). The last of these, *brynja*, is not found in modern Faroese but is attested in the neighbouring languages.

The article concludes by arguing that the proper spelling of the word should be *skriða*.

The alternation *skr-* and *kr-/r-* in words like *skryðja* and *ryðja* can be explained as s-mobile, which means that a root with *r-* in initial position can produce an expressive form with *skr-*.

Keywords: færøsk, s-mobile, retskrivning, homofoni, jordskredsverber

Jógvan í Lon Jacobsen
Fróðskaparsetur Føroya
Føroyamálsdeildin

